

PRAVNI FAKUTET U ZAGREBU
Katedra za Građansko procesno pravo

Miće Ljubenko

REVIZIJA
PREMA VRIJEDNOSNOM KRITERIJU

Poslijediplomski doktorski studij
Seminarski rad
Građansko procesno pravo – Ovršno pravo
Prof. dr. sc. Mihajlo Dika

Zagreb, ožujak, 2012.

SADRŽAJ:

- 1) **Uvod**
 - 1.1 **Povod za izbor teme „Revizija prema vrijednosnom kriteriju“**
 - 1.2 **Ciljevi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku NN 57/2011**

- 2) **Vrijednosni limit kao revizijski uvjet**
 - 2.1 **Složenost revizije kao pravnog lijeka**
 - 2.2 **Uloga vrijednosnog kriterija**
 - 2.3 **Pravičnost vrijednosnog kriterija**

- 3) **Različita stajališta Vrhovnog i Ustavnog suda RH po pitanju vrijednosnog limita revizije**
 - 3.1 *Novela zakona iz 1999. godine*
 - 3.2 **Odluka Ustavnog suda kojom se ukida članak 382.st.1.t.1. ZPP i Novela iz 2008. godine**

- 4) **Otvoreno pitanje prijelazne odredbe Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku NN 57/2011**

- 5) **Zaključak**

1. UVOD

1.1. Povod za izbor teme „Revizija prema vrijednosnom kriteriju“

Na obradu predmetne teme potaknuo me posljednji Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, NN 57/2011 (dalje - ZID ZPP 2011) kojim se među ostalim interveniralo u vrijednosni limit kao uvjet za izjavljivanje revizije.

Konkretno, prijelazna odredba članak 53. ZID ZPP 2011.

Tom prijelaznom odredbom je u pogledu članka 29. uređeno da se ZID ZPP 2011 neće primjenjivati na postupke u kojima je drugostupanjska odluka donesena prije stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 29. ZID ZPP 2011. prvi puta do sada je uredio novi vrijednosni limit u članku 382. st.1.t.1. ZPP i to sa 200.000,00 kuna.

Analizom ovog rada pokušati ću razlučiti moguće nepredviđene pravne posljedice ove zakonske norme.

1.2 Ciljevi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku NN 57/2011

Jedan od glavnih ciljeva zakonodavca u ovoj noveli zakona bio je ubrzanje postupka. U tom smislu pod postupkom bi trebalo podrazumijevati redovan postupak do pravomoćne sudske odluke. Shvaćanje postupka nakon pravomoćnosti kao pravilo, a ne kao iznimku za posebne slučajeve, držim da ne bi bio primjeren pristup, već zbog same činjenice jer se time umanjuje povjerenje u redovna dva stupnja sudovanja.

Zakonske izmjene u dijelu odredbi koje uređuju reviziju naravno ne mogu imati utjecaja na brzinu završetka redovnog postupka, ali sa mogu utjecati na ranije stečeno pravo na izjavljivanje revizije prema vrijednosnom kriteriju.

Ipak, zakonodavac je spore postupke pokušao ubrzati preciznije ograničiti, također i izmjenom uvjeta za izjavljivanje revizije. Svakako da to nije bio jedini cilj zakonskih promjena povezanih sa ovim izvanrednim pravnim lijekom.

Drugi i vrlo opravdan cilj bio je postići ravnotežu po pitanju tko može ostvariti pravo na taj pravni lijek. To imajući u vidu da su ranije tendencije izmjene zakona išle dosljedno ka ograničavanju tog prava, a zatim je Ustavni sud usmjerio to pravo - kroz načelo jednakosti svih stranaka - u suprotnom smjeru.

Analizom novih zakonskih pretpostavki koja omogućuju izjavljivanje revizije, prvenstveno usmjerenih na ujednačavanje sudske prakse što je suštinski cilj te faze postupka, može se zaključiti da je učinjen velik korak naprijed.

U tom dijelu ostaje, u daljnjoj praksi Vrhovnog suda RH promijeniti, za sada, nepravilno tumačenje odredbe članka 382.st.2.t.1. uvedene u ovaj zakon novelom 2008. godine. (1)

Gramatičkim tumačenjem te odredbe, množina „drugostupanjskih sudova“ tumači se po Vrhovnom sudu RH upravo na način da se i pretpostavlja množina tj. različita praksa dva ili više drugostupanjskih sudova. Zbog navedenog tumačenja, već su načelno iz ove odredbe isključeni svi trgovački sporovi, jer će oni uvijek imati samo jedan drugostupanjski sud i različitu praksi tog jednog drugostupanjskog suda. Ratio te odredbe bi trebao biti, u slučaju različite prakse istog drugostupanjskog suda, zapravo još veća potreba za ujednačavanjem pravnog stava.

Ovo je primjer nedovoljno jasne zakonske odredbe koja bi se i teleološkim tumačenjem mogla primjenjivati pravilno. Svakako da je ZID ZPP 2011. imao prigodu korištenjem jednine postići jasno zakonsko rješenje.

Međutim, zakonska odredba članka 53. a u vezi sa člankom 29. ZID ZPP 2011., koja je tema ovog rada, moguće niti najboljim teleološkim tumačenjem, neće moći ispraviti pravni učinak koji će se daljnjom analizom pokušati razložiti.

(1) odluka Vrhovnog suda RH br. Revt-159/09

2. Vrijednosni limit kao revizijski uvjet

2.1 Složenost revizije kao pravnog lijeka

Revizija protiv presude je izvanredan, devolutivan, samostalan, ograničen, dvostran i nesuspendivan pravni lijek stranaka zbog povrede zakona koji je dopušten protiv drugostupanjskih (i time) pravomoćnih presuda. (2)

Vrijednosni limit predstavlja jedan od oblika ograničenosti revizije, a koja ograničenost je tek jedno od obilježja revizije.

Nadalje, sama ograničenost revizije kao jedno od njenih obilježja može se podijeliti po više kriterija. (3).

Već iz ovoga je vidljivo da vrijednosni limit predstavlja s jedne strane samo jedan od brojnih elementa u strukturi revizije, ali s druge strane predstavlja onaj element koji vrlo bitno uvjetuje broj tj. količinu revizijskih postupaka.

Po prirodi parničnog postupka revizija je nužno morala dobiti ulogu vrlo složenog pravnog lijeka, jer dolazi na kraj ili na vrh tog postupka. To je faza postupka, kada su već konzumirana mnoga procesna prava i kada je potrebno vrlo primjereno promijeniti smjer procesnim pravima koja do pravomoćnosti sudske odluke idu načelno samo u širinu.

Novelom zakona iz 2008. godine uvedene su opravdano i tzv. izvanredne revizije kojima se među ostalim upravo korigirala objektivna nemogućnost ispitivanja nekih odluke koje nisu mogle biti ispitane upravo i zbog vrijednosnog kriterija.

Vrijednosni kriterij je stoga usmjeren na tzv. redovne revizije, a koje se prvenstveno odnose na drugostupanjske presude, mada ne nužno samo na njih. (4)

Nakon pravomoćnosti sudske odluke procesna prava ne prestaju nego se naglo sužavaju, a sve uz očuvanje zaštite sada ključnih (ne svih) prava stranaka, a radi postizanja svrhe izvanrednog postupka.

(2) *TRIVA-DIKA, Građansko parnično procesno pravo, str. 719.*

(3) *Dika Mihajlo, Građansko parnično pravo, pravni lijekovi, Narodne novine, Zagreb, 2010.*

„Ograničenost revizije kao izvanrednog pravnog lijeka očituje se višestruko:

1. u pogledu presuda koje se mogu pobijati. 2. u pogledu vrste spora (zapravo postupka) o (u) kojem je drugostupanjska presuda donesena. 3. u pogledu razloga zbog kojih se presuda može pobijati odnosno ispitivati.“

(4) *Dika Mihajlo, Građansko parnično pravo, pravni lijekovi, Narodne novine, Zagreb, 2010.*

„Redovna se revizija može, strogo po zakonu, izjaviti samo protiv određenih drugostupanjskih presuda (arg. ex 382/1.). Međutim, budući da revizijski sud, ispitujući drugostupanjsku presudu u povodu revizije, mora ispitivati i prvostupanjsku presudu u povodu žalbe protiv koje je drugostupanjska presuda donesena te s obzirom na to da je ovlašten i dužan ukinuti odnosno preinačiti ne samo drugostupanjsku već i prvostupanjsku presudu (394/1-3., 395., 396.), redovnom se revizijom može (i u određenim slučajevima, da bi bila uspješna, treba) pobijati i prvostupanjska presuda; štoviše, može se uzeti da se time što se pobija drugostupanjska presuda pobija i prvostupanjska u mjeri u kojoj se i nje tiču razlozi zbog kojih je revizija izjavljena odnosno na koje revizijski sud pazi po službenoj dužnosti. U tom bi smislu prvostupanjska presuda imala značenje akcesornog objekta pobijanja revizijom. Pritom bi prvostupanjska presuda imala značenje i akcesornog objekta oficijelnog ispitivanja – zbog onih razloga zbog kojih je revizijski sud ovlašten u povodu revizije po službenoj dužnosti ispitivati drugostupanjsku presudu.

Krug drugostupanjskih presuda koje se mogu pobijati redovnom revizijom utvrđen je primjenom vrijednosnog, kauzalno-personalnog, proceduralnog i kauzalnog kriterija.“

2.2 Uloga vrijednosnog kriterija

Uloga i važnost vrijednosnog kriterija tj. limita je posebna, jer predstavlja složenu kombinaciju više načela koja se prirodno međusobno čak i suprotstavljaju – načelo ekonomičnosti prema načelu jednakosti stranaka, a uz primjenu načela ili mogućnosti dispozitivnog procesnog odlučivanja samih stranaka kroz čin određivanja vrijednosti predmeta spora.

Vrijednosni kriterij revizije nije uvijek nužno ujedno definiran i određenom vrijednosti predmeta spora.

Postoje višestruke pravne situacije u kojima će doći do razlike između vrijednosti predmeta spora i prava na izjavljivanje revizije primjenom vrijednosnog limita, počev od jednostavnih situacija pravomoćnih djelomičnih presuda do presuda koje se odnose na više tužbenih zahtjeva. (5) (6)

To je neizbježna mogućnost razvoja procesnih situacija koje će same po sebi faktično izmijeniti svako zakonsko uređenje vrijednosnog limita. U tom dijelu također može doći do narušavanja prava na izjavljivanje revizije koju je stranka određenjem dostatnog vrijednosnog limita u početku spora htjela imati zajamčeno. Međutim, različitost mogućih pravih situacija kao što je npr. kumulacija tužbenih zahtjeva gotovo je nemoguće preventivno zakonski urediti kroz institut vrijednosnog kriterija za reviziju, te ostaje kao jedino sredstvo primjena sudske prakse.(7)

Uređenje vrijednosnog kriterija je vrlo suptilno pitanje i čak kad ga se proučava kroz pojednostavljeni oblik, što znači bez kasnijih izmjena ili kumuliranja tužbenog zahtjeva i slično.

(5) Prof.dr.sc. M.Dika, *Građansko parnično pravo, pravni lijekovi, Narodne novine, Zagreb, 2010.*

„Stranke mogu podnijeti reviziju protiv drugostupanjske presude ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela presude prelazi 100.000,00 kn (382/1.1.). Ne bi bila bitna vrijednost predmeta spora istaknutog (glavnog) tužbenog zahtjeva (186/2.;35-40.), već vrijednost predmeta spora pobijanog dijela presude. Razlika između vrijednosti predmeta spora u konkretnom postupku i vrijednosti predmeta spora pobijanog dijela presude mogla bi se javiti u nekim slučajevima objektivne kumulacije te kod (pravno) kvantitativno djeljivih zahtjeva, redovito zahtjeva za isplatu određenog iznosa novaca.

Dakle, ako bi drugostupanjskom presudom bilo odlučeno o više istaknutih zahtjeva, a revizijom bi ona bila pobijana u dijelu u kojem je njome odlučeno samo o jednom od njih, mjerodavna bi bila vrijednost predmeta spora utvrđena s obzirom na taj zahtjev; ako bi drugostupanjskom presudom bilo odlučeno o kvantitativnom djeljivom zahtjevu, a revizijom bi se ta presuda pobijala samo u dijelu u kojem je taj zahtjev djelomično prihvaćen odnosno odbijen, mjerodavna bi bila vrijednost dijela zahtjeva u odnosu na koji bi se donesena drugostupanjska presuda pobijala – dopustivost bi revizije ovisila o tome je li taj dio presude s obzirom na svoju vrijednost revizibilan ili nije.¹⁹ Upravo bi stoga bilo moguće da bi jedna od stranaka mogla, a da druga ne bi mogla pobijati revizijom istu presudu.“

(6) *Dr.sc. Ivo Grbin, Revizija – novo uređenje*

Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse. Tradicionalno XXIII. savjetovanje: godišnjak 15/2008.,

„Dopuštenost revizije ovisi o prvom redu o vrijednosti predmeta spora pobijanog dijela presude (č. 382.st.1.t.1. ZPP). Revizija je dopuštena ako ta vrijednost prelazi 100.000,00 kuna, a u postupku pred trgovačkim sudovima 500.000,00 kuna (čl. 497. ZPP). Nije, dakle, mjerodavna cjelokupna vrijednost predmeta spora o kojem je odlučeno drugostupanjskom presudom. Ponekad stranka nije nezadovoljna cijelom presudom, pa reviziju podnosi samo protiv jednog njezina dijela. Tada vrijednost onog dijela na koji se revizija ne odnosi nema utjecaja na ocjenu dopuštenosti revizije. Kad je drugostupanjskom presudom djelomično udovoljeno tužbenom zahtjevu, svaka od stranaka može revizijom pobijati samo onaj dio drugostupanjske presude s kojim nije uspjela u parnici, naravno pod pretpostavkom da vrijednost tog dijela omogućuje podnošenje revizije. Zato se može desiti da je protiv iste presude jednoj stranici revizija dopuštena, a drugoj nije. To sve vrijedi i onda kad se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu svotu (Vs, Rev-1144/85 od 16.10.1985. – PSP 30/124).“

(7) *Dika Mihajlo, Zbornik 47. susreta pravnika, Hrvatski savez udruga pravnika u gospodarstvu, Zagreb, 2009.*

„U slučaju objektivne kumulacije određivanje vrijednosti predmeta spora ovisio bi o tome temelje li se zahtjevi na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi – ako bi se temeljili, vrijednost bi se određivala prema zbroju njihove vrijednosti a ako se ne bi temeljili, prema vrijednosti svakog pojedinog zahtjeva. U praksi je zauzet stav da se u slučaju u kojem je tužitelj, koji je u tužbi istaknuo dva zahtjeva protiv tuženika, vrijednost predmeta spora naznačio u jednom iznosu, vrijednost svakog pojedinog zahtjeva utvrđuje tako da se novčani iznos vrijednosti predmeta spora podijeli s dva. Kod eventualne kumulacije mjerodavna je vrijednost svakog pojedinog zahtjeva – oni se ne zbrajaju jer tužitelj nije tražio da se oba prihvate. Kad je tužitelj uz zahtjev pored zahtjeva za predaju stvari istaknuo alternativno ovlaštenje da može umjesto toga isplatiti određeni iznos, on je naznakom tog iznosa odredio i vrijednost predmeta spora glavnog zahtjeva. Kad pojedine zahtjeve ističu različiti tužitelji ili su pojedini zahtjevi istaknuti protiv različitih tuženika, vrijednost predmeta spora određuje se prema vrijednosti svakog pojedinog zahtjeva treba shvatiti u smislu da ono vrijedi kad takve zahtjeve ističu obični materijalni suparničari od kojih svaki ističe poseban zahtjev – ako bi oni zajednički isticali sve te zahtjeve, njihova bi se vrijednost morala utvrditi njihovim zbrajanjem (koincidencija subjektivne i objektivne kumulacije). Suđeno je da se vrijednost predmeta spora određuje za svakog tužitelja posebno i kad oni jednom tužbom traže utvrđenje postojanja istog prava. Prema judikaturi, kad se tužbeni zahtjev temelji na dvjema osnovama, a u vezi s jednom od njih revizija je s obzirom na vrijednost predmeta spora nedopuštena, revizijski sud nije ovlašten ocjenjivati navode revidenta koji se odnose na tu osnovu. „

2.3 Pravičnost vrijednosnog kriterija

Pitanje pravičnosti pa time i opravdanosti vrijednosnog kriterija čak i jednostavnim slučajevima gdje ne dolazi do promjena tužbenog zahtjeva ili djelomičnih presuda može postati objektivno upitno.

Analizom vrijednosnog kriterija kroz činjenicu vremenskog trajanja postupka dolazi se nerijetko do nepravičnih rezultata zbog nastup kamatne obveze ili inflacije.

Stranka koja ne svojom krivnjom vodi spor dulje od 7 godina prema današnjem kolokvijalno rečeno usporenom obračunu kamata (sukladno vjerodostojnom tumačenju Zakona o o kamati Sabora RH od 03.04.2004. godine) realno s naslova kamate na glavnice potražuje realno dvostruku glavnice.

Ukoliko je takva stranka prije sedam godina utužila npr. 190.000,- kuna glavnice, a što procesno predstavlja vrijednost predmeta spora, neće imati pravno na izjavljivanje revizije, mada danas takav zahtjev ima realnu vrijednost od 380.000,- kuna.

Sudska praksa je djelomično takav stav ublažila u situacijama kada kamate (pa i parnični troškovi) ostanu samostalni zahtjev tijekom spora, a što se čini i nužnim rješenje jer i takav spor je potrebno prema nekom vrijednosnom kriteriju ocijeniti. (8), (9)

Druga stranka koja je nije oštećena prekomjernom dugotrajnošću postupka, a koja je utužila 201.000,- kuna prije npr. jedne godine i kojoj realna vrijednost tražbine (ili obveze s pozicije tuženika) stoga nije bitno promijenjena ima i dodatno revizijsko pravo.

Ustavni sud RH je po analognom pitanju ovome već bio donio dvije odluke na način da je usmjerio vrijednost spora prema realnoj tražbini, a ne prema nominalno određenoj vrijednosti spora. Međutim, radilo se o okolnostima inflacije i konverzije deviznih tražbina, što danas više nisu slučajevi, za razliku od vrlo česte gore opisane situacije. (10)

Prema određenim stavovima upitno je koliko je ustavna norma iz članka 118.st.1. Ustava RH usmjerena na primjenu postupanja po reviziji, ali iz gornjih odluka je očito da Ustavni sud RH dosljedno ima takav stav. (11)

(8) Prof.dr.sc.M.Dika, Novote u parničnom postupku, Zagreb, 2003., str.93 do 106; Triva-Dika, str. 265

„Odredbе o utvrđivanju vrijednosti predmeta spora nalaze se u čl. 35. do 37. te 39. i 40. ZPP. Pri tome je osnovno pravilo da se kao vrijednost predmeta spora uzima u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva, dok se kamate, parnični troškovi, ugovorna kazna i ostala sporedna traženja ne uzimaju u obzir ako ne čine glavni zahtjev (čl. 35. ZPP). U sudskoj je praksi zauzeto stajalište (Rev-1327/93 od 15.9.1994. i Rev-1064/93 od 13.10.1994. – IO 2/1995-1; Vs, II Rev-65/00 OD 30.9.2003. – io 2/2003-226 TE Vs, Rev-1133/95 od 24.5.1995. – IO 2/1996-117) da npr. kamate i parnični trošak stječu svojstvo glavnog zahtjeva i imaju svoju vrijednost predmeta spora i onda kad su izvorno utuženi kao sporedno traženje, ali su tijekom parnice jedino oni ostali sporni te se samo o njima vodi postupak.

Određene poteškoće javljaju se ponekad u sudskoj praksi 18 u slučaju kumulacije, i to kako objektivne tako i subjektivne, što je uređeno člankom 37. ZPP. Kad je riječ o objektivnoj kumulaciji, tj. kad jedna tužba protiv istog tuženika obuhvaća više zahtjeva, zakon razlikuje dvije situacije. Ako se, naime, ti zahtjevi temelje na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, vrijednost predmeta spora određuje se prema zbroju vrijednosti svih zahtjeva, dok se u protivnom vrijednost predmeta spora određuje prema vrijednosti svakoga pojedinog zahtjeva. Kod subjektivne kumulacije, tj. suparničarstva, bez obzira na to postoji li ono na aktivnoj, pasivnoj ili objema stranama, vrijednost predmeta spora se određuje prema vrijednosti svakoga pojedinog zahtjeva. Ovdje valja naglasiti da se vrijednost predmeta spora kad je presudom odlučeno o tužbenom i protutužbenom zahtjevu ne određuje po pravilima o objektivnoj kumulaciji, već se vrijednost svakog od tih zahtjeva uvijek ocjenjuje samostalno (Vs, Rev-734/2004 od 29.9.2004. IO 2/04-304).“

(9) Dr.sc. I.Grbin, Zakon o praničnom postupku, Zagreb, 2005. (dalje; Grbin). Str. 44 i sl.

Rev-762/87 od 28.10.1987. – PSP 38/109, te Rev-1185/88 od 8.2.1989. PSP 42/69) zauzela stajalište da se pri utvrđivanju vrijednosti predmeta spora protuvrijednost tužbenog zahtjeva izraženog u stranoj valuti utvrđuje prema tečaju na dan podnošenja tužbe;

- Ponekad je stranka zadovoljna odlukom o glavnoj stvari, ali ne i onom o kamatama te protiv dijela drugostupanjske presue koji se odnosi na kamate podnese reviziju. Sudska praksa (Vs, Rev-1327/93 od 15.9.1994. i Rev-1064/93 od 13.10.1994. – IO 2/1995-135) dopušta takvu reviziju ako su kumulativno ispunjene sljedeće pretpostavke: a) u tom sporu revizija mora biti dopuštena protiv odluke o glavnoj stvari i b) iznos spornih kamata na koji se ona odnosi mora prelaziti vrijednost mjerodavnu za izjavljivanje revizije. Tu se, međutim, nametnulo pitanje kako utvrditi taj iznos kamata. U presudama se kamate dosuđuju u određenom (ili odredivom) postotku od glavnice te teku i nakon presuđenja sve do podmirenja glavnice. Zato je trebalo limitirati razdoblje mjerodavno za izračunavanje spornog iznosa kamata. U vezi je s time judikatura (Vs, II Rev-65/00 od 30.9.2003. – IO 2/2003-226) zauzela sljedeće stajalište: „Kad se revizijom pobijani dio drugostupanjske presude odnosi samo na kamate kao sporedno potraživanje, a dopuštenost revizije zavisi od vrijednosti predmeta spora, visina tih kamata obračunava se za razdoblje od početka njihova tijeka pa do isteka roka za podnošenje revizije. „

(10) Prema stavu Ustavnog suda RH u odluci br. U-III-2646/2007, Ustavni sud utvrdio je povredu tužiteljevog ustavnog prava na jednakost pred sudovima i na pošteno suđenje, te je ukinuo rješenje Vrhovnog suda kojim je revizija odbačena zbog premale vrijednosti.

Ustavni je sud, tada istaknuo:

"Kada se, naime, parnični postupak vodi u razdoblju od dvadeset godina i u njemu se vrijednost spora utvrđuje prema nominalnom iznosu, a ne realnoj vrijednosti, onda tako dugi protek vremena uvijek ide u prilog jednoj od stranaka koja povoljni ishod može zahvaliti samo odugovlačenju postupka, a drugoj stranci narušava jednak položaj pred zakonom."

U odluci br. U-III-4361/2008 je taj sud potvrdio prethodno navedenu sudsku praksu.

*(11) Dr. sc. Grbin Ivo, Novosti u uređenju revizije prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, br. 57/11
Hrvatska pravna revija, listopad 2011*

„Presudni utjecaj na daljnje izmjene zakonskih odredaba o reviziji izvršila je jedna odredba Ustava Republike Hrvatske koja zapravo uopće nije u izravnoj vezi s tim pravnim lijekom. Riječ je o članku 118. Stavak 1. Ustava Republike Hrvatske (Nar.nov., br. 85/10 – pročišćeni tekst, u daljnjem tekstu: Ustav) koji je glasio: “Vrhovni sud Republike Hrvatske, kao najviši sud, osigurava jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnost građana.” Ustav je, dakle, Vrhovnom sudu Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: VS) povjerio funkciju osiguranja jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana.

Okolnost da o reviziji odlučuje VS upućivala je na to da svoju ulogu tijela koje osigurava jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnost građana on treba području građanskog sudovanja ostvarivati putem revizije koja je za to najprikladnija. Iako ustavna odredba o zadatku VS da osigura jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnost građana postoji još od 1990. godine 5, zakonodavac je tek u 2003. godini odlučio uklopiti je u pravila o reviziji. To je on nastojao ostvariti u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Nar.nov., br. 117/03 – dalje: ZID ZPP/03), i to je u njegovu članku 219. Kojim je izmijenjen članak 382. ZPP-a. 6

Daljnje izmjene članka 382. ZPP-a donio je članak 29. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Nar.nov., br. 84/08 – dalje: ZID ZPP/08).“

3. Različita stajališta Vrhovnog i Ustavnog suda RH po pitanju vrijednosnog limita revizije

3.1. Novela zakona iz 1999. godine

Posljednja novela zakona iz 2011. godine se može ocijeniti samo kao posljednji zahvat u područje uređenja vrijednosnog kriterija za izjavljivanje revizije, a što je proces suštinski započet novelom zakona iz 1999. godine.

Posljednja novela zakona o tom smislu je samo rezultat dugogodišnjih razilaženja Ustavnog i Vrhovnog suda u pogledu prava na reviziju.

Različiti stavovi Ustavnog i Vrhovnog suda po pitanju – treba li suziti mogućnost stranaka na sudu na obraćanje Vrhovnom sudu započeli su time još 1999. godine.

Tada je Vrhovni sud putem zakonodavca napravio prvi “iskorak” izmjenom Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 112/1999) na način da je limit donje vrijednosti spora za Vrhovni sud sa 3.000,- kuna do tada, podignut na 100.000,- kuna.

Svakako da limit od 3.000,- kuna nije bio primjeren, ali je pristup rješavanju te anomalije bio indikativan.

Limit je povećan za više od 30 puta, s time da to vrijedi ne samo za buduće predmete nego za sve predmete koji su u tijeku.

Tada je prvi puta primjenjena inače uobičajena prijelazna norma zakona, koja međutim kao i u ZID ZPP 2011. u slučaju revizije može lako rezultirati retrokativnim gubitkom ranije stečenih prava.

Takva odredba zakona imala je faktično retroaktivan učinak, što će kasnije pokazati neke odluke Ustavnog suda.

Retroaktivnost je, dakako, sama po sebi pristup koji slabi pravnu sigurnost, a u suprotnosti je sa mnogim Ustavnim pravima.

3.2 Odluka Ustavnog suda kojom se ukida članak 382.st.1.t.1. ZPP i Novela iz 2008. godine

Drugi "iskorak" Vrhovni sud je ostavario izmjenom zakona 2003. godine, kada se dodatno ograničilo pravo na pristup Vrhovnom sudu, i to ne samo prema vrijednosnom kriteriju.

Povodom te izmjene zakona, Ustavni sud uzvraća odlukom (broj U-I-1569/2004 od 20.12. 2006. godine NN 2/07) kojom ukida taj dio zakona tj. određuje da isti prestaje važiti s 15. srpnja 2008. godine.

To je bilo više od izjednačenja u odnosu između ta dva suda, Ustavni sud je tada dao zakonodavcu zadatak da ponovno uredi zakon na način da isti bude Ustavan, a Vrhovni sud je time ostavio u teoretskoj poziciji da u jednom periodu ostane bez ikakvog kriterija izložen prema svima.

Pravna struka tada prvi puta ima povod za različite analize, jer se primjećuje zakonodavna ranjivost Vrhovnog suda ne po pitanju konkretnih pravnih stajališta tog suda, što je svakako legitimno, nego po pitanju zakona koji uopće omogućuje pristup tom sudu.

U srpnju 2008. godine ponovno se mijenja zakon, usklađuje se ovo pitanje na uvjetno rečeno „ustavniji“ način, pronađen je kompromis u pogledu prava na Vrhovni sud da je ipak zadržan limit od 100.000,- kuna, ali je proširen krug revizijskih ograničenja na drugi način. (12) , (13)

Ovo je svakako bila najviša točka do koje je došao Ustavni sud RH po ovom pitanju, obzir da se ovo pitanje provlačilo na blaži način i u nekim ranijim odluka Ustavnog suda RH. (14)

Naznačenom odlukom Ustavnog suda RH u pogledu trgovačkih sporova ukinut je članak 497. ZPP, po kojemu revizija u postupku pred trgovačkim sudovima nije bila dopuštena ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude nije prelazila 500.000,00 kuna. Budući da novelom 2008. ta odredba nije nadomještena novom, za reviziju u postupku pred trgovačkim sudovima vrijedio je općim režim za podnošenje tog pravnog lijeka sve do novele iz 2011. godine. (15)

Različit pristup Ustavnog i Vrhovnog suda RH članku 382. st.1.t.1. ZPP je time završio nerješeno ili bolje rečeno fer kompromisom i ravnotežom različitih ciljeva.

Ustavni je sud već ranije naglašavao da je nažalost preuzeo faktično dio ovlasti Vrhovnog suda, te istaknuo ekskluzivnost Vrhovnog suda. To nije prihvatljivo prema mišljenju

Ustavnog suda, jer je jedan od temeljnih razloga zatrpanosti Ustavnog suda ustavnim tužbama to što to nisu uopće ustavne tužbe nego klasične revizije za Vrhovni sud.

Usporedbe radi, u Njemačkoj i Austriji koji su uzori pravne tradicije našem pravnom sustavu, nema vrijednosnog ograničenja za Vrhovni sud.

Ova rijetka intervencija Ustavnog suda RH u sam Zakon o parničnom postupku kroz ukidanje pojedine odredbe tog zakona otvorilo je različite stručne rasprave o daljnjoj ulozi Vrhovnog suda povodom revizijskih postupaka. (16)

(12) Mr.sc. Jelena Čuveljak, dipl.iur., Pravo i porezi, br. 10, Listopad 2008.
Novosti u ZPP-u, Redovita revizija

„I novi ZPP zadržava ograničenje prava na podnošenje revizije vrijednošću predmeta spora od 100.000,00 kn 11 i određenom vrstom spora. Naime, stranke mogu podnijeti reviziju protiv drugostupanjske presude ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela presude prelazi 100.000,00 kn te ako je presuda donesena u sporu koji je pokrenuo radnik protiv odluke o postojanju ugovora o radu, odnosno prestanku radnog odnosa ili radi utvrđivanja postojanja radnog odnosa te ako je drugostupanjska presuda donesena prema odredbama čl. 373.a i 373.b 12 ZPP-a.

Osim toga, Novela 2008 je obuhvatila i razloge zbog kojih se može podnijeti revizija, pa je određeno da se revizija može podnijeti samo zbog apsolutno bitnih povreda odredaba parničnog postupka, osim ako se povreda odnosi na stvarnu i mjesnu nadležnost, ako je prvostupanjski sud donio presudu bez održavanja rasprave ili ako je odlučeno o zahtjevu o kojemu već teče parnica, a zbog relativno bitnih povreda odredaba parničnog postupka samo ako je povreda učinjena u postupku pred drugostupanjskim sudom te zbog pogrešne primjene materijalnog prava. Osim toga, ograničenje postoji u pogledu razloga zbog kojih se može podnijeti revizija i u slučaju kada je revizija podnesena protiv drugostupanjske presude kojim se potvrđuje presuda na temelju priznanja ili presuda, jer se u tom slučaju revizija ne može podnijeti zbog pogrešne primjene materijalnog prava. Pri podnošenju revizije stranke u pravilu ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze, osim ako se oni odnose na bitne povrede odredaba parničnog postupka zbog kojih se revizija može izjaviti.“

(13) Mr.sc. Miljenko A. Giunio, *Informator br. 5855 17.4.2010., Izvanredna revizija*
Aktualna izvanredna revizija prema noveli ZPP-a 2008.

„Novi revizijski sustav obilježen je izostavljanjem odredba koja je drugostupanjski sud upućivala na samokritičnost ili oprez u slučaju dovjbe, ili pak na izražavanje želje za razjašnjenjem otvorenog pravnog pitanja na razini Vrhovnog suda. Inicijativa je prešla u ruke subjekata, konzumenata pravnih usluga, parničnih stranaka.

Imovinski cenzus sadržan je u visini od 100.000,00 kuna. Zanimljivo je da je zakonodavac, namjerno ili slučajno (vjerojatno ono drugo), propustio urediti imovinski cenzus u sporovima pred trgovačkim sudovima. Naime, ranija odredba članka 497., koja je to uređivala, prestala je vrijediti Odlukom Ustavnoga suda, a novelom nije nadomještena. Tako je, via facti, izjednačen imovinski cenzus i pred općinskim odnosno županijskim i trgovačkim sudovima, tj. imovinski je cenzus od 1. studenog 2008. Jedinstven – 100.000,00 kuna.

Uz načelnu odredbu vezanu uz vrijednost predmeta spora, revizija je, bez obzira na vrijednost spora, dopuštena u sporu koji je pokrenuo radnik protiv odluke o postojanju ugovora o radu, odnosno prestanku radnog odnosa ili radi utvrđenja postojanja radnog odnosa. Revizija je također dopuštena ako je drugostupanjska presuda donesena prema odredbama članka 373.a i 373.b ZPP-a, tj. u slučajevima kad je presuda donesena pozivom na činjenična utvrđenja, odnosno kada je radi pravilnog utvrđenja činjeničnog stanja drugostupanjski sud odlučio na raspravi, ponavljajući već izvedene dokaze.“

(14) Prof. dr.sc. M.Dika, Građansko parnično pravo, pravni lijekovi, Narodne novine, Zagreb, 2010.

U ustavnosudskoj praksi zauzet je stav da je odbacivanjem podnositeljeve revizije kao nedopuštene zbog pogrešno utvrđene vrijednosti predmeta spora kao pretpostavke o kojoj ovisi njezina dopuštenost povrijeđeno podnositeljevo ustavno pravo na pravni lijek iz članka 18. URH. USRH: U-III-647/99 od 28.ožujka 2002. – NN 35/02.

*(15) Dr. sc. Grbin Ivo, Novosti u uređenju revizije prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, br. 57/11
Hrvatska pravna revija, listopad 2011*

„Glavna značajka spomenutih izmjena članka 382. ZPP-a je da su one, što se tiče kruga presuda koje se mogu pobijati revizijom, prihvatile mješovito rješenje. Zakonodavac je i dalje ostao nepovjerljiv u odnosu na rad žalbenih sudova, pa je u prije svega odredio kriterije ispunjenjem kojih je revizija uvijek bila dopuštena. Ti su kriteriji uglavnom bili vrijednost predmeta spora i predmet spora. Tek ako oni ne bi bili ostvareni, revizija se mogla podnijeti ako odluka u sporu ovisi o rješenju nekoga materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana. Ni najnovija novela članka 382. ZPP-a sadržana u članku 29. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Nar. Nov., br. 57/11) nije glede toga ništa bitno promijenila

Članak 382. ZPP-a sada glasi:

Stranke mogu podnijeti reviziju protiv drugostupanjske presude:

- 1) ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela presude prelazi 200.000,00 kuna,*
- 2) ako je presuda donesena u sporu o postojanju ugovora o radu, odnosno prestanku radnog odnosa ili radi utvrđenja postojanja radnog odnosa,*
- 3) ako je drugostupanjska presuda donesena prema odredbama članka 373.a i 373.b ovoga zakona.*

U odnosu na tekst članka 382. ZPP-a iz 2008. u novom su njegovu tekstu učinjene sljedeće promjene:

1. Smanjena je mogućnost podnošenja revizije s obzirom na vrijednost predmeta spora, jer je vrijednosni limit dokojeg revizija nije dopuštena povećan sa 100.000,00 kuna na 200.000,00 kuna (članak 382. stavak 1. točka 1. ZPP-a). To se, međutim, ne odnosi na postupak pred trgovačkim sudovima. Naime, prije je granična vrijednost predmeta spora za dopuštenost revizije bila regulirana ne samo u čl. 382.st. 1. toč. 1. ZPP-a nego i u čl. 497. istoga Zakona kojim je bilo propisano da revizija u postupku pred trgovačkim sudovima nije dopuštena ako vrijednost pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 500.000,00 kuna. Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske od 20.prosinca 2006. Ukinute je i čl. 497. ZPP-a, a njegove odredbe nisu u ZID ZPP/08 nadomještene novima, tako da je za dopuštenost revizije i u postupku pred trgovačkim sudovima bila mjerodavna vrijednost predmeta spora propisana u čl.382.st.1.toč.1. ZPP-a. Riječ je očito bila u propustu, koji je, međutim, ispravljen novim člankom 497.a ZPP-a, koji propisuje da revizija iz članka 382. stavka 1. Točke 1. ZPP-a u postupku pred trgovačkim sudovima nije dopuštena ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne drugostupanjske presude ne prelazi 500.000,00 kuna.“

(16) *Mr. Sc. Andrija Eraković, dipl.iur., Pravo i porezi, br. 12, Prosinac 2007.*
Revizija po dopuštenju drugostupanjskog suda

„Iz obrazloženja te odluke (broj U-I-1569/2004) proizlazi da je Ustavni sud ocijenio da tako utvrđenom revizijom Vrhovni sud RH, kao najviši sud, nije u mogućnosti ostvariti svoju ustavnu nadležnost osiguravanja jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana. Stoga je Ustavni sud ukinuo dijelove čl. 382. i čl. 497. ZPP-a, kako bi omogućio zakonodavcu da u pravnom poretku RH propiše takav zakonski okvir u kojem će postojati djelotvorna pravna sredstva za osiguranje provedbe ustavne nadležnosti Vrhovnog suda RH, čime će se ublažiti i postojeći poremećaj nadležnosti između najvišeg suda u zemlji i Ustavnog suda RH. Hoće li potrebne zakonske mjere ići za izmjenom dosadašnje legalne svrhe instituta revizije, što bi omogućilo da se ona ne vezuje isključivo uz Vrhovni sud RH ali bi zahtijevalo promjenu ustrojstva sudbene vlasti u RH kako bi se omogućilo Vrhovnom sudu RH da se u svom djelovanju ograniči na ostvarenje svoje ustavne nadležnosti, ili će revizija i dalje biti pravno sredstvo za osiguravanje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana, što će je i ubuduće vezati uz Vrhovni sud RH, ali na drukčijim zakonskim osnovama, pitanja su koja su u isključivoj nadležnosti Hrvatskog sabora.

Ukinute odredbe č. 382. ZPP-a o reviziji nisu izgubile na aktualnosti jer prestaju važiti 15. Srpnja 2008., a koliko će još biti u primjeni nakon toga, ovisit će o novom zakonskom uređenju revizije u pogledu onih parnica u kojima će glavna rasprava biti zaključena prije toga dana ili donesena drugostupanjska odluka.

Povod za razmatranje te teme je odluka Ustavnog suda RH b. U-III2838/2006 od 5. lipnja 2007., kojom je ukinuto rješenje Vrhovnog suda RH o odbacivanju revizije po dopuštenju drugostupanjskog suda zbog toga što u obrazloženju presude kojom se revizija dopušta nije naznačeno pravno pitanje zbog kojeg se revizija dopušta.“

4. Otvoreno pitanje prijelazne odredbe Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku NN 57/2011

Prijelazna odredba konkretno članka 53. ZID ZPP predstavlja najčešći i može se reći standardan pristup normiranja prijelaznih odredbi tj. uređenja primjene ranijih i novih procesnih zakona.

Nije naravno nužno normirati upravo ovako, moguće opcije su da se odredbe novele zakona odnose samo na postupke koji bi bili započeti nakon stupanja na snagu novele tog zakona.

Ovakav pristup bi bio svakako pravilniji s gledišta ustavnih prava jer se njime ne zadire ni u kakva već stečena prava.

Međutim, opravdano je isto tako i poštivanje načela ekonomičnosti na način da se one norme koje su uočene kao loša zakonska rješenja – budu odmah izvan primjene - te se stoga zamjene boljim zakonskim rješenjima.

U ovom slučaju pitanje treba analizirati u kontekstu procesnih mogućnosti stranaka, sada pri primjeni nove norme na postupke koji su u tijeku tj. kod kojih nije donesena pravomoćna odluka.

Napominje se da zakonodavac ovdje nije upotrijebio termin pravomoćna drugostupanjska odluka, već samo drugostupanjska odluka iz čega bi gramatički trebalo tumačiti da će raniji režim tj. vrijednosni limit ipak biti važeći u predmetima gdje je već bila donesena npr. ukidna drugostupanjska odluka.

Načelno se ne vidi jasan razlog radi čega bi takvi predmeti ipak trebali zadržati pravo na primjenu ranijeg zakona, ukoliko je ovo gramatičko tumačenje točno.

Ipak najznačajnije je uočiti mogućnosti stranke koje će se pojaviti u najvećem broju slučajeva.

Stranke su označavale vrijednost predmeta spora (tamo gdje su imale mogućnost da je same odrede) upravo na iznos od 101.000,00 kuna, a kako bi slijedom izričite odredbe članka 40 ZPP mogle ostvariti pravo na reviziju.

Sud može korigirati već određenu vrijednost predmeta spora od strane tužitelja, ali najkasnije na pripremnom ročištu.

Niti sud niti stranka ne može u postupku ponovno promijeniti vrijednost predmeta spora nakon što protekne faza pripremnog ročišta, sukladno citiranom članku.

Stranka može naknadno promijeniti tj. ponovno odrediti vrijednost predmeta spora jedino ukoliko dolazi do preinake tužbenog zahtjeva.

Preinaka tužbenog zahtjeva nije uvjetovana sa vrijednosti spora već eventualno određenim materijalno pravnim ili drugim činjenicama, te u pravilnu najčešće nije objektivno moguća.

Ovime se očito zaključuje da će sve stranke koje su do sada odredile vrijednost predmeta spora upravo kako bi ishodile pravo na reviziju, pa makar to bili i tuženici na čiji je prigovor sud intervenirao na pripremnom ročištu – ovom novelom zakona izgubiti to pravo.

Naime, realna je ocjena da će takve stranke izgubiti stečeno pravo, jer se vrijednost spora za potrebe revizije određivala uvijek na potreban minimum tj. 101.000,00 kuna, te nije bio opravdanja, posebno glede troškova, da se određuje na veće iznose.

5. Zaključak

Izmjene Zakon o parničnom postupku iz 2011. godine kako je poznato imale su, kako je naglašeno, jedan od glavnih ciljeva ubrzanje postupka. Najveći broj izmjena se dogodio se upravo na području revizijske faze postupka, a koja faza postupka gotovo da nije mjerodovana za ocjenu brzine postupka, razumijevajući trajanje postupka do pravomoćne odluke.

Promjene koje su ovu godine uvedene nedvojbeno su u vrlo velikoj mjeri ograničile broj predmeta koji će imati uvjet za izjavljivanje revizije i to po kriteriju vrijednosti.

Vrijednosni kriterij je podignut za 100% tj. sa 100.000,- na 200.000,- kuna, a u trgovačkim sporovima na 500.000,- kuna.

Ponovno se regulira da takva promjena djeluje najvećim dijelom retroaktivno, tj. i za postupke koji su započeli prije ove promjene zakona i u kojim su stranke iskoristile svoje pravo na određenje vrijednosti predmeta spora kako bi osigurale pravo na izjavljivanje revizije.

Nije isključeno očekivati da će nakon prvih odbačenih revizija, zbog "pogrešnih" 101.000,- kuna, tj, nedostatnih 200.000,- kuna, stranke podnijeti tužbe Ustavnom sudu. Pitanje je dakako koliko će sporova do tada biti nepovratno odbačeno.

Tada će Ustavni sud morati odlučiti stoji li još pri svojim ranijim stavovima koji su na više načina štitili pravo na izjavljivanje revizije, a sada će ga trebati procijeniti i u svjetlu ocjene tog prava koje su stranke imale, a naknadno ne svojom krivnjom izgubile.

Ivica Crnić, raniji predsjednik Vrhovnog suda, na službenoj internet stranici Vrhovnog suda daje sigurnost strankama kroz već utvrđena stajališta tog suda.

„U nekim postupcima postoji obveza sudova nižeg stupnja da prihvate i pravna stajališta, ali samo kad je riječ o stajalištima Vrhovnog suda.“

Navedeno nažalost sada u mnogim slučajevima moguće neće doći do primjene, ako je stranka ovom zakonskom promjenom izgubila pravo obratiti se Vrhovnom sudu.

Nema dvojbe da ispitivanje odluka nižih sudova na Vrhovnom sudu treba biti podložno određenom selektivnom kriteriju, a u cilju kako bi isti mogao rasterećeno i kvalitetno ocijeniti slučajeve koji su u to smislu pravno relevantni.

Posebnu selekciju pri obraćanju Vrhovnom sudu je ispunila i norma koja uređuje kvalifikaciju samog punomoćnika stranke koja se obraća tom sudu u vidu pravosudnog ispita.

Nadalje, jedna od metoda rasterećenja Vrhovnog suda jest i već postojeća vrlo sadržajna objava sudske prakse samog Vrhovnog suda. Tako je za pretpostaviti da će time podnositelji revizije, budući se radi o nužno kvalificiranim osobama nastojati prethodno sami provjeriti status konkretne pravne situacije.

Dakle, već takav zakonski okvir dobra je garancija da Vrhovni sud kao najviša redovna instanca neće biti opterećen nekvalitetnim i suvišnim revizijama.

Selekcija predmeta prema vrijednosnom kriteriju je prva logična selekcija, te se i nove granice tog kriterija mogu uzeti kao primjerene.

Uskrata stečenih prava, i to onih prava koja se sada ukidaju bez mogućnosti stranaka da daljnjim dispozicijama po potrebi sačuvaju to pravo, je svakako pitanje za stručnu analizu.

Upravo stoga, upitna je i pravilnost ovog daljnjeg ograničenja prava na reviziju i to u dijelu koji se odnosi na postupke u tijeku.

Miće Ljubenko